

Микола Коробка

Шляхи реалізації концепції національної освіти діячами «Просвіт» на початку XX ст.

Стаття посвячена українським діячам «Просвіт» начала XX в., которые работали в направлении реализации концепции национального образования. Они занимались возрождением украинского языка в учебных заведениях, написанием учебников, подготовкой педагогических кадров.

Ключевые слова: *деятели «Просвит», система образования, национальная школа, украинское учительство, образовательные документы.*

Mykola Korobka

Ways of the concept of national education leaders «Prosvita» in the early XX century

Article is devoted to activities of Ukrainian leaders «Prosvita» early XX century in the case of the concept of national education. They were engaged in the revival of the Ukrainian language in schools, laying textbooks, training teachers.

Key words: *leaders «Prosvita», the education system, national school, Ukrainian pedagogy, education documents.*

УДК 94(477.61):378.09«1939»

Анатолій Климов (м. Луганськ)

З історії присвоєння Ворошиловградському державному педагогічному інституту імені Тараса Шевченка

У розвідці йдеться про те, яким чином у 1939 р. Ворошиловградському державному педагогічному інституту (нині Луганський національний університет) було присвоєно ім'я Тараса Шевченка.

Ключові слова: *Тарас Шевченко, Донбас, Луганська область, Луганський національний університет.*

У 1939 році відзначався 125-річний ювілей від дня народження Тараса Шевченка. Заявивши, що на той час у Радянському Союзі перемаг соціалізм, і затвердивши в 1936 році Конституцію СРСР, яка про це мала свідчити, влада всіма ідеологічними засобами намагалася довести, що в країні розквітла непорушна дружба народів. З цією метою в Москві проводилися численні декади республіканського мистецтва, у тому числі й українського [1, с. 263-264].

Після страшного голодомору 1932-1933 років, свідомо організованого сталінським режимом, щоб остаточно зламати спротив українського народу більшовицькій владі, а згодом масового політичного терору, внаслідок якого тільки в 1937-1938 роках на Луганщині було репресовано й знищено 13 тисяч осіб [2], серед яких чимало викладачів та співробітників педагогічного інституту [3, с. 231-232], компартійне керівництво намагалася демонструвати прихильність до України, любов до її народного поета Тараса Шевченка.

Ювілей великого українця з акцентом на його революційний світогляд, боротьбу за визволення трудящих від експлуатації панівного класу святкували на державному рівні. Було створено республіканський та обласні ювілейні Шевченківські комітети, розроблено заходи для вшану-

вання Кобзаря. За таких умов ініціатива викладачів та керівництва Ворошиловградського педагогічного інституту (тоді це обов'язково мало виходити від партійної та профспілкової організацій) про присвоєння навчальному закладу імені Тараса Шевченка, дістала схвалення. Висуваючи цю ініціативу, громадськість інституту вмотивувала клопотання тим, що виш був на той час єдиним гуманітарним центром усього пролетарського Донбасу, який ще з 1927 року успішно готував фахівців високого гатунку з української мови та літератури. Не менш важливим було й те, що всіх так званих «ворогів народу», «українських буржуазних націоналістів» тут уже викоренили. Додамо, що в 1935 році Луганськ, який за заслуги перед пролетарською революцією було нагороджено орденом Червоного Прапора, перейменували на честь найближчого соратника Сталіна К.Є.Ворошилова на Ворошиловград, а з 3 червня 1938 року місто стало центром новоутвореної Ворошиловградської області [4, с. 9].

Кураторство областю здійснював оргкомітет Верховної Ради УРСР по Ворошиловградській області, оскільки обласної ради депутатів трудящих ще не було (вибори до місцевих рад відбулися 24 грудня 1939 року). Обласна влада визнала за доцільне підтримати колектив інституту.

Однак без санкції обкому партії, сформованого зразу ж після створення області, на початку червня 1938 року, жодне рішення не ухвалювалося. Врешті-решт 11 лютого 1939 року на засіданні бюро обкому КП(б)У було затверджено об'єднану постанову оргкомітету Верховної Ради УРСР по Ворошиловградській області та бюро обкому про підтримку пропозиції колективу навчального закладу та обласного ювілейного Шевченківського комітету щодо присвоєння Ворошиловградському педагогічному інституту імені Т.Г.Шевченка [5]. Відповідні документи за підписами першого секретаря обкому М.Квасова та заступника голови оргкомітету Верховної Ради УРСР по Ворошиловградській області В.Ягленка направили для прийняття остаточного рішення до ЦК КП(б)У та Верховної Ради УРСР. Цю процедуру було завершено 26 квітня 1939 року, коли вийшов Указ Президії Верховної Ради УРСР про присвоєння імені Т.Г.Шевченка Ворошиловградському педагогічному інституту такого змісту: «Задовольнити клопотання громадських організацій Ворошиловградського педагогічного інституту й присвоїти Ворошиловградському педагогічному інституту ім'я Т.Г. Шевченка» [6].

На відзначення цієї події згодом створили величний барельєф Т.Г.Шевченка, розміщений так, що його добре видно всім, хто піднімається центральними сходами головного корпусу. У подальшому на кафедрі української літератури здійснювалися плідні шевченкознавчі наукові розвідки, працював студентський науковий гурток шевченкознавства, традицією колективу стало проведення Всеукраїнських шевченківських конференцій [3, с. 254, 267, 306–307], а сьогодні діє Східна філія Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України.

21 вересня 1998 року на базі Луганського державного педагогічного інституту імені Т.Г.Шевченка постановою Кабінету Міністрів України № 1481 було створено Луганський державний педагогічний університет. У постанові, зокрема, зазначалося: «Зберегти за створеним університетом ім'я Т.Г.Шевченка ... і надалі іменувати його – Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка» [7]. Згодом, у 2003 році, університет отримав статус національного, у квітні 2008 року його переведено на класичний, і сьогодні Луганський національний університет імені Тараса Шевченка є одним з провідних вищих навчальних закладів України.

Джерела та література

1. Невезин В. Декади республіканського мистецтва у Москві / Володимир Невезин // Краєзнавство. – 2011. – № 4. – С. 263–274.
2. Підраховано за вид.: Реабілітовані історією: у 27 т. Луганська обл.: у 3 кн. – Кн. 1. – Луганськ, 2004. – 736 с.; Кн. 2. – Луганськ, 2005. – 701 с.; Кн. 3. – Луганськ, 2008. – 735 с.
3. Климов А. Історичні краєзнавчі розвідки / Анатолій Климов. – Вид. 2-е, доп. – Луганськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2010. – 368 с.

Анатолій Климов

Из истории присвоения Ворошиловградскому государственному педагогическому институту имени Тараса Шевченко

Рассматривается вопрос о том, каким образом в 1939 г. Ворошиловградскому государственному педагогическому институту было присвоено имя Тараса Шевченко.

Ключевые слова: *Тарас Шевченко, Донбасс, Луганская область, Луганский национальный университет.*

Anatolij Klymov

Higher educational establishment named after Taras Shevchenko: on naming Voroshylohrad State Pedagogical Institute (Luhansk National University nowadays) of Taras Shevchenko

The research deals with the history of Voroshylohrad State Pedagogical Institute, namely the fact of naming it after Taras Shevchenko in 1939.

Key words: *Taras Shevchenko, Donbas, Luhansk region, Luhansk National University.*